

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 49. ТОМ 2
ISSUE 49. VOLUME 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 3 від 28.04.2022 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомяра]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Вип. 49. Том 2. – 270 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, історії.

Редакційна колегія:

Пантук М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ільницький В.І.** – співредактор, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габлітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Гриченко Г.З.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дугчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, заступник декана факультету народних інструментів (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомяра І.М.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Маршалек-Кава Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантук Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної роботи (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначікова Марія** – доктор наук (doc. CSe., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту культури і мистецтв (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»).

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музеєзнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р. (додаток 3) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі історичних наук (032 – Історія та археологія).

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання
www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомяра І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2022
© Пантук М.П., Душний А.І., Зимомяра І.М., 2022

УДК 378.147.88+371.214.43

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/49-2-26>**Інна САХНЕВИЧ,***orcid.org/0000-0001-7783-495X**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри англійської мови**Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу**(Івано-Франківськ, Україна) chiropodist1@yahoo.co.uk***Надія ТИМКІВ,***orcid.org/0000-0002-5598-7717**доктор педагогічних наук,**доцент кафедри англійської мови**Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу**(Івано-Франківськ, Україна) nadia_tymkiv@ukr.net*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ: ФЕЙКОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ

У статті схарактеризовано реалії української вищої освіти в умовах поширення пандемії коронавірусу, інформаційної війни та повномасштабного вторгнення росії в Україну. Автори констатують, що створення безпечних умов для учасників навчального процесу з метою формування медіакультури сучасного фахівця є запорукою вирішення проблем, пов'язаних з медіаризиками і медіазалежностями, маніпуляційним інформаційним сегментом і фейковою інформацією. Відзначено, що збільшення обсягу онлайн-освіти має бути гнучким, чітко структурованим і враховувати індивідуальні потреби і потенціал кожного студента. Запропоновано запозичити досвід іноземних закладів вищої освіти щодо упровадження інституту викладачів-наставників як кураторів, конфліктологів, медіаторів і психологів. На основі аналізу проведеного опитування серед студентів I-IV різних спеціальностей Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу щодо дезінформації як одного з можливих медіаризиків інформаційної безпеки студентів на заняттях з професійно спрямованої англійської мови обґрунтовано необхідність упровадження основ медіаграмотності у навчальний процес з метою підвищення рівня інформаційної та цифрової безпеки не тільки студентів, а й викладачів. Авторами запропоновано педагогічні умови формування медіакультури учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти; на прикладі цифрової платформи Google проаналізовано шляхи виявлення дезінформації або маніпулятивного контенту. Відзначено, що неадекватний переклад у поєднанні з дезінформацією та маніпулятивним змістом інформації може сприяти недостатньому розвитку медіаграмотності, а відтак і належному формуванню медіакультури учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Ключові слова: педагогічні умови, пандемія коронавірусу, повномасштабне вторгнення, онлайн-освіта, медіаграмотність, медіакультура, фейкова інформація (дезінформація).

Inna SAKHNEVYCH,*orcid.org/0000-0001-7783-495X**Candidate of Pedagogical Sciences,**Associate Professor at the Department of the English Language**Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas**(Ivano-Frankivsk, Ukraine) chiropodist1@yahoo.co.uk***Nadiya TYMKIV,***orcid.org/0000-0002-5598-7717**Doctor of Pedagogical Sciences,**Associate Professor at the Department of the English Language**Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas**(Ivano-Frankivsk, Ukraine) nadia_tymkiv@ukr.net*

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF IMPLEMENTING MEDIA EDUCATION TECHNOLOGIES IN ONLINE EDUCATION: FAKE INFORMATION AS A CHALLENGE TODAY

The article describes the realities of Ukrainian higher education in the context of the coronavirus pandemic, information warfare and full-scale Russian invasion of Ukraine. The authors state that safe conditions for participants in the educational process in order to form the media culture of modern specialists is the key to solving problems related to media risks and media addictions, manipulative information segment and fake information. It is noted that the increase in online education must be flexible, clearly structured and take into account the individual needs and potential of each student. It is proposed that foreign higher educational establishments should share their experience of implementing the institute of coaches as instructors, conflictologists, mediators and psychologists with Ukrainian institutions. Analysis of the survey provided for the first- and forth-year students of different specialties of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas on fake information as one of the possible media risks of information security in teaching professionally oriented English proved a need to teach media literacy at Universities to improve informational and digital levels of security for both students and teaching staff. The authors make an attempt to highlight pedagogical conditions for the formation of media culture of all the participants in the educational process at higher educational establishments. Digital platform Google is embraced as an example to analyze ways of detecting misinformation or manipulative content. It is designated that inadequate translation in combination with fake information and its manipulative content may contribute to the insufficient development of not only media literacy, but the proper formation of media culture of all the participants in the educational process in higher education institutions.

Key words: pedagogical conditions, coronavirus pandemic, full-scale invasion, online education, media literacy, media culture, fake information.

Постановка проблеми. Українська освіта переживає чи не найважчі часи свого існування в умовах загального реформування, змін традиційного класного формату на онлайн-навчання, збільшення доступу до інформації, а також поширення пандемії коронавірусу й втягнення України спочатку у гібридну, а потім й у повномасштабну війну. Саме тому адаптація освітнього процесу до нової реальності й створення безпечних умов для викладачів і студентів у закладах вищої освіти є запорукою успішного розвитку вищої освіти, а інтеграція сучасних інтернет-технологій у процес навчання слугує мотивацією для удосконалення цифрових навичок, опанування основами медіаграмотності з метою формування медіакультури сучасного фахівця, його підготовки до безпечної та ефективної взаємодії з інформаційними засобами і технологіями із залученням сучасних навчальних онлайн-платформ, відеозустрічей, чат-груп, відеоконференцій у синхронній і асинхронній формі, електронної пошти, телевізійних освітніх трансляцій тощо. У свою чергу велике різномаття інформаційних джерел провокує появу широкого кола проблем, пов'язаних з цифровою безпекою, медіаризиками та медіазалежностями. Встановлення діалогу між науковцями та медійниками щодо розробки системного підходу до медіаосвіти має сприяти ефективному формуванню медіакомпетентності учасників навчального процесу у закладах вищої освіти, здатних протидіяти таким інформаційним ризикам, як онлайнві ресурси-сміттярки, боти, маніпулятивний інформаційний сегмент, фейкова інформація.

Аналіз досліджень. У 2021 році Міністр освіти і науки України С. Шкарлет разом з вищими посадовими особами установ ООН та інших міжнародних та регіональних організацій, педагогами, студентами, громадськими організаціями узяв участь у Глобальній зустрічі ЮНЕСКО з питань освіти. За круглим столом учасники мали можливість обговорити багато актуальних питань, зокрема й проблему розвитку освітньої галузі в умовах світової пандемії. Серед основних викликів сьогодення визначено такі основні пріоритети розвитку освіти, як забезпечення безперервності навчання й створення належних умов для якісного дистанційного та змішаного навчання (Освіта в умовах пандемії, 2021).

Сьогодні затверджено «Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)» (Концепція впровадження медіаосвіти, 2016), продовжується Всеукраїнський експеримент з упровадження медіаосвіти у педагогічну практику, наприклад, «Фільтр» – національний проєкт з медіаграмотності» волонтерська ініціатива «Як не стати овочем», онлайн-курс «Новинна грамотність» від Детектор Медіа, дистанційний курс «Як розуміти соціальні мережі», проєкт «Медіаграмотна місія» від Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX тощо. Медіаосвітній компонент упроваджено у професійну педагогічну освіту: навчальна програма «Медіаграмотність у запитаннях та відповідях» для закладів вищої освіти, навчальна програма «Медіаосвіта» (Медіаграмотність) для слухачів курсів підвищення кваліфікації та педагогічних і

науково-педагогічних працівників тощо. В Україні діють численні громадські організації, які за грантової підтримки проводять цікаві тренінги, вебінари, воркшопи (ГО «Українська Академія Акмеології», ГО «Українська Асоціація Медіапсихологів та Медіапедагогів», ГО «Український інститут медіа та комунікації» тощо) (15 кращих українських проектів, 2022), здійснюють наукові дослідження щодо різних феноменів психології масової комунікації, кібесоціалізації підлітків, цифрової безпеки старшокласників, медіаризиків та медіазалежностей (Медіаосвіта в Україні, 2022). Серед відомих дослідників-освітян медіаосвіти і медіаграмотності теоретичні аспекти розкрито у працях О. Барішполец, В. Іванова, А. Найдьонової, Г. Онкович, Б. Потятиника, та інших. Сучасні проблеми онлайн освіти висвітлено у працях Н. Кривди, М. Криштановича, К. Міщенко, Н. Мукан, Є. Починок, М. Прокопчук, С. Сторожук, О. Янишин та інших.

Мета дослідження – обґрунтування педагогічних умов упровадження медіаосвітніх компонентів, а саме цифрових інформаційних джерел у процес онлайн-навчання з метою формування медіакомпетентності учасників навчального процесу у закладах вищої освіти, а також їх здатності протидіяти можливим інформаційним ризикам, зокрема фейковій інформації.

Виклад основного матеріалу. Виклики сьогодення вимагають зміни формату освіти: класно-урочна система поступається дистанційній або змішаній освіті. Однак збільшення обсягу онлайн-освіти в умовах масової цифровізації і поширення пандемії коронавірусу – це не збільшення кількості годин, проведених перед екраном комп'ютера на навчальних платформах. Це інше поняття, яке насамперед передбачає особистісну освіту, тобто освіту, яка має на меті допомогти студентам залежно від їх рівня загальної підготовки отримати повноцінні знання, розвинути потрібні уміння й навички. Така освіта має чітку структуру, яка відповідає бажанням і можливостям певного студента, враховуючи такі важливі моменти, як індивідуальний вибір зручного часу для навчання, обрання ефективних освітніх онлайн-програм, які дозволяють студентів навчатися з власною швидкістю із врахуванням власного потенціалу. Ба більше, сьогодні варто говорити про гібридне навчання, коли студент має можливість комбінувати дистанційне й очне навчання. У такому випадку основна мета педагога – сприяти розвиткові позитивних результатів у процесі навчання. Адміністрація університету також не повинна стояти осторонь. Їй варто подбати про створення

певної групи викладачів і технічних працівників, які б допомогли обидвом сторонам у навчальному процесі, зокрема, перебудувати очне навчання в онлайн-навчання або утворити їх якісне поєднання. У цьому випадку за приклад може слугувати досвід іноземних університетів, де викладачам допомагають спеціально створені групи технічних працівників і методистів, які спеціалізуються саме на організації онлайн-навчання, тобто володіють певними навичками упровадження інтернет-технологій і сервісів у процес навчання, котрий, завдяки їх зусиллям, стає як для студентів, так і для викладачів цікавим і захоплюючим й водночас не таким часовитратним. Студенти мають змогу обирати зручні курси навчання (очно, заочно або дистанційно), а стежать за їх успішністю спеціально підготовлені викладачі-наставники. Вважаємо, що було б доцільно упровадити інститут підготовки таких викладачів-наставників і в українських закладах вищої освіти, адже вони не тільки здійснюють перевірку виконання навчальної програми з курсу (які курси студент дивиться в режимі онлайн, час їх перегляду, чи відвідує лекції або семінари, виконує домашні завдання, бере участь у навчальних семінарах, тренінгах, конференціях тощо – тобто здійснює технічне спостереження за навчанням студента), але й пропонує свою допомогу у разі виникнення проблемних ситуацій, наприклад, коли виникає певна завантаженість на роботі, зокрема, у тих випадках, коли студент поєднує роботу й навчання і тому не може вчасно виконувати домашні завдання або відвідувати лекції. Водночас такі викладачі-наставники можуть обіймати й додаткові посади психолога, конфліктолога або медіатора у разі виникнення непорозумінь між викладачем курсу та студентом. У тандемі студент – викладач курсу – викладач-наставник (іноді й батьки студента) завжди легше знайти правильне вирішення проблем не тільки в академічному, але й у повсякденному житті учасників навчального процесу. Отже, правильно структурована система онлайн-навчання, професійно розроблений зміст навчального курсу й забезпечення належного супроводу викладача-наставника є необхідними, на нашу думку, педагогічними умовами організації якісного процесу професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти з урахуванням поширення коронавірусної пандемії у світі й упровадженням онлайн-навчання як ефективної форми освіти сьогодення. Зважаючи на розгортання повномасштабного вторгнення росії на територію України, обов'язковий психологічний супровід учасників навчально-виховного процесу (студентів,

викладачів, батьків) у закладах вищої освіти або у домашньому середовищі стає також тією ланкою, яка дозволить забезпечити відносно небезпечне навчальне середовище за рахунок психологічної підтримки, спілкування, переключення уваги на позитивні сторони життя. Проте у застосуванні згаданих вище умов має бути певна гнучкість, яка виражається у пошуку альтернативних моделей навчання. Варто, на наш погляд, повільно рухатись від вчителєцентричної моделі навчання до студентоцентричної, коли освіта передбачає концентрацію уваги перш на все на студентів, його рівні знань, умінь і навичок, можливостей і потреб, а також особливостях і якості формування нових знань, зокрема й фахового характеру. Саме тому формування якісної освітньої програми передбачає й активну участь роботодавців. Їх залучення сприятиме ефективному визначенню програмних результатів навчання, які будуть відображати сучасні потреби ринку праці: необхідні професійні й соціокультурні компетентності студентів, їх здатність до критичного мислення, наявність аналітичних здібностей, ефективність у побудові міжособистісних відносин, особливо у розбудові країни у післявоєнний час. Варто зауважити, що у даному контексті компетентність студентів розглядається «як складна інтегративна характеристика особистості, що визначається категоріями «готовність», «здатність», «ставлення», «самоконтроль» і відтак... охоплює ... традиційні знання, вміння і навички» (Тимків, 2020: 18)

Якщо сьогодні в Україні ми наголошуємо на швидкому розвитку онлайн-навчання, пріоритетах гібридної освіти в умовах поширення коронавірусної інфекції у світі й повномасштабної війни, ефективному формуванні професійних і соціокультурних компетентностей відповідно до потреб економіки країни, то розвиток критичного мислення набуває важливого змісту саме у контексті фейкових новин. Якщо більшість лекторів в університетах закордоном починають свій навчальний онлайн-курс з інструктажу про плагіат, то в Україні проблема плагіату займає друге місце. На першому місці постає проблема цифрової грамотності, медіагігієни, а відтак і медіакультури особистості. Саме тому в українських університетах варто починати будь-який навчальний дистанційний курс з основних правил користування онлайн-сервісами або іншими онлайн-ресурсами: платформами Moodle, Zoom, Google-classroom, каналом You-tube, чатами Viber, Telegram-сервіс, пошуковою системою Google, Вікіпедією тощо. Багато студентів не знають

про існування згаданих вище інтернет-ресурсів або й навіть не мають якісних електронних пристроїв і постійного доступу до мережі Інтернету – зокрема, це стосується тих студентів, які проживають у віддалених гірських селах або районних центрах. Існує й проблема забезпечення якісного цифрового обладнання й програмного забезпечення у викладацькому колі українських закладів вищої освіти, особливо тих, котрі існують за рахунок державного фінансування.

Нещодавно серед студентів III і IV курсів Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу таких спеціальностей, як «Нафтогазова інженерія», «Економіка», «Менеджмент», «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», «Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка», «Туризм» і «Публічне управління та адміністрування» було проведено опитування щодо дезінформації (у тому числі фейкових новин) як одного з можливих ризиків інформаційної безпеки на заняттях з професійно орієнтованої англійської мови. Серед основних питань студентам було запропоновано такі:

- Що таке фейкова інформація (дезінформація)?
- Чи можете ви з легкістю розрізнити фейкову і правдиву інформацію?
- Чи важливо студентам у процесі навчання розрізнити фейкову і правдиву інформацію?

Згадані вище питання були доречними, адже навчальні програми з англійської мови передбачають як лекційні, так і семінарські заняття з вивчення фахового матеріалу англійською мовою, а також і практичні заняття з професійно орієнтованої англійської мови, коли студенти отримують різні завдання від викладача з використанням інтернет-джерел, наприклад, підготувати доповідь або проект з певної теми фахового спрямування із використанням статистичних даних, аналізом стану розробки і вирішення проблеми на сучасному етапі (в Україні або інших країнах), порівняльною характеристикою певних аспектів нафтогазової галузі, комп'ютеризованого машинобудування, енергетичного менеджменту, економіки, туризму, публічного адміністрування тощо. В опитуванні взяли участь 50 студентів. Згідно з результатами, 65% респондентів вважають, що вони розуміють поняття «фейкова інформація». 45% студентів можуть легко відрізнити дезінформацію від правдивої, водночас 60% опитаних визнають важливість практичних навичок диференціації між фейковою і правдивою інформацією у процесі навчання. Практичні завдання на

виокремлення дезінформації (на прикладі новин) на заняттях з професійно-орієнтованої англійської мови показали зовсім інші результати щодо II і III питань опитування: лише 40% студентів змогли обрати правильне визначення поняття «фейкова інформація», і тільки 20% студентів змогли правильно виконати завдання на виокремлення фейкових новин. Варто зазначити, що студенти майже не володіють навичками коректної роботи з цифровими платформами (наприклад з такими, котрі збирають персональні дані), а також легко піддаються впливу інформаційних маніпуляторів (інформаційних ботів, сторінок-сміттярок в Інтернеті), не вміють чинити опір тим інформаційним бульбашкам, які «суттєво викривляють нашу реальність» (Мороз, 2021: 25), а також є поширювачами інформаційних вірусів, оскільки їх критичне мислення можна легко змінити за допомогою численних дезінформаційних кампаній. Іншими словами, медіаграмотність студентів, рівень їх медійної гігієни, а відтак і медіаграмотності є дуже низьким. Саме тому у закладах вищої освіти виникає необхідність не тільки на заняттях з англійської мови, але й з будь-яких інших фахових дисциплін упровадити основи медіаграмотності у навчальний процес, підвищувати рівень інформаційної та цифрової безпеки не тільки студентів, але й викладачів, адже зміна формату навчання (дистанційна або комбінація очно-дистанційна) вимагає від усіх учасників володіння навичками роботи з різними цифровими платформами (Moodle, Facebook, YouTube, Google), чатами (Viber, Telegram, Wikipedia тощо).

Упровадження медіаграмотності варто починати, на наш погляд, на першому онлайн-занятті. Цей процес має бути двовекторним, тому що у ньому беруть участь як викладачі, так і студенти. Для викладачів дирекція закладу вищої освіти може організувати серію методичних вебінарів з інформаційної і цифрової безпеки або розробити (у співпраці з навчально-методичним відділом) спеціальний пропедевтичний курс семінарів з медіакомпетентності. У цьому випадку високий рівень мотивації викладачів сприятиме їх бажанню постійно вдосконалювати набуті знання, уміння й навички, а відтак завжди «бути у тренді» останніх подій у галузі медіаосвіти, здобуваючи необхідні знання у процесі самоосвіти: на дистанційних курсах, майстер-класах, міжнародних науково-практичних конференціях, навчально-демонстраційних сесіях тощо. Щодо студентів, основним поширювачем медіаграмотності для них є викладач навчального курсу. На наше переконання, саме викладач може допомогти студен-

там отримати основи медіаграмотності, а відтак і цифрової безпеки, відповідаючи на два блоки таких питань:

1. У сфері медіаграмотності:
 - чим факт відрізняється від думки?
 - хто є автором інформації і чому саме він це розповідає або показує (у відео)?
 - як подана інформація відтворює реальні події?
 - яка інформація є правдивою а яка – фейковою?
 - який контекст приховано у поданій інформації?
 - наскільки можна довіряти джерелу інформації і чому?
2. У сфері цифрової безпеки:
 - як функціонує та чи інша цифрова платформа (Moodle, Facebook, YouTube, Google), які її алгоритми?
 - чому користувачі мають можливість бачити тільки певну інформацію на цифрових платформах, у чатах або на певних каналах (Viber, Telegram)?
 - який захист забезпечує цифрова платформа для користувачів? Чи цей захист є ефективним проти дезінформації і маніпуляторів, котрі її розповсюджують або вводять в оману користувачів?
 - які основні способи створення небезпеки для користувачів на цифрових платформах, у чатах, які використовуються у процесі онлайн навчання (Мороз, 2021: 42).
 - як безпечно користуватись гаджетами у навчальному процесі?

Оскільки медіаосвіта – це частина освітнього процесу, спрямована на формування медіакультури особистості, а медіакультура – це сукупність інформаційно-комунікаційних засобів: пошук, збирання, виробництво і передача інформації, то можна зробити висновок про те, що на особистісному рівні медіакультура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з медійними засобами. Відтак, враховуючи реалії сьогодення, учасники навчального процесу у закладах вищої освіти повинні мати певні знання й уміння правильно та ефективно використовувати сучасні цифрові інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі, з їх допомогою виражати себе й здійснювати комунікацію, свідомо сприймати й критично тлумачити інформацію, відокремлювати реальність від її віртуальної симуляції (Сахневич, 2011: 8). Саме тому згадані вище 2 блоки питань є взаємопов'язаними й однаково важливими, якщо мовиться про інформаційну гігієну або медіаосвіту учасників навчального процесу у закладах вищої освіти.

Як приклад розглянемо цифрову платформу Google. Це – пошукова платформа, своєрідна «енциклопедія» відповідей, здавалося, на будь-які запитання. Вивчаючи англійську мову, студенти часто звертаються до цього джерела у пошуку необхідної інформації з певної галузі знань. Результати пошуку інформації залежать від мови, якою зроблено запит. Зазвичай, якщо звернення відбувається англійською мовою, то й інформаційні джерела також подаються англійською. Однак варто пам'ятати, що вони будуть подані за ступенем популярності посилання, тобто, чим більше читачів зверталось до пошуку подібної інформації, тим більша вірогідність того, що саме ці джерела будуть першими на сторінці результатів пошуку. Однак перші – не означає ті, котрі справді потрібні. Інколи варто переглянути усі знайдені сторінки з «необхідною» (згідно з алгоритмом роботи Google), інформацією, щоб знайти оптимальний ресурс відповідно до освітніх вимог. Якщо пошук стосується фактичної інформації, наприклад, географічного положення Великої Британії, політичного устрою США або найбільших туристичних центрів Канади, то така інформація зазвичай є правдивою: нею неможливо маніпулювати. Проте коли необхідно знайти інформацію на якусь сучасну «провокативну» тему, яка має політичне або економічне спрямування, потребує певного аналітичного аналізу або містить статистичні дані, наприклад, «Сучасні взаємовідносини України і Великої Британії» або «Північна Ірландія і Велика Британія: виклики сьогодення», то є ймовірність отримати від Google інформацію з маніпулятивним змістом. Різні політики тлумачать зазначені вище теми по-різному, залежно від особистих політичних поглядів і переконань, а також країни, звідки ці політики родом: Україна, Велика Британія, США або Канада. Авторитетність джерела інформації, його популярність серед пошукачів позначаються на результатах пошуку адекватної інформації згідно з поданою темою. Отже, Google може штучно популяризувати ті чи інші інформаційні джерела: сайти, рекламні оголошення, сторінки з неправдивою інформацією на догоду певним маніпуляторам – тим авторам, які зацікавлені у розповсюдженні вигідного контенту.

Неабияке значення у процесі вивчення англійської мови за допомогою популярних медіа-

засобів відіграє й такий аспект, як переклад, зокрема, мовиться про адекватний переклад. До початку російсько-української війни (24 лютого 2022 року) українські засоби масової інформації рясніли повідомленнями про «неминуче вторгнення» росії в Україну. Білий дім категорично спростував таку заяву, яка виникла в результаті перемовин між американським очільником Дж. Байденом і українським президентом В. Зеленським. Водночас речниця Ради національної безпеки США Е. Горн уточнила, що існує «очевидна ймовірність» військових дій: «When we said it was imminent, it remains imminent. But again, we can't make a prediction of what decision President Putin will make. We're still engaged in diplomatic discussions and negotiations» (Bertrand, 2022). Тобто, неточність у перекладі слова «imminent» у період до 24 лютого 2022р. спричинила непорозуміння у дипломатичній сфері багатьох країн світу. Сьогодні, коли в Україні тривають бойові дії внаслідок вторгнення росії, слово «imminent» набуває іншого значення і, у цьому контексті, на жаль, альтернативним перекладом є «неминуче вторгнення». Враховуючи викладене вище, неправильний переклад у поєднанні з дезінформацією на тлі інформаційної війни як однієї із складових повномасштабного воєнного вторгнення є гальмуючими елементами будь-якого якісного дистанційного навчання, а відтак і недостатнього рівня медіаграмотності усіх учасників навчального процесу у закладах вищої освіти.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можна констатувати, що формування належного рівня медіакомпетентності у сучасних умовах використання дистанційних (онлайн) засобів освіти є необхідними педагогічними умовами формування медіакультури як сучасних фахівців, так і викладачів у закладах вищої освіти. Увага до інформаційної грамотності в умовах гібридної війни і повномасштабного воєнного вторгнення росії в Україну у процесі вивчення навчальних дисциплін сприятиме підвищенню рівня інформаційної та цифрової безпеки усіх учасників освітнього процесу. Приклад іноземних закладів вищої освіти щодо впровадження викладачів-наставників і постійний супровід психологів у навчальному процесі сприятиме його ефективності та якості відповідно до сучасних умов суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) – MediaSapiens. (detector.media): *вебсайт*. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/> (дата звернення 27.01.2022).
2. Медіаосвіта в Україні: вимога часу чи модний тренд? (ukrinform.ua): *вебсайт*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3139492-mediaosvita-v-ukraini-vimoga-casu-ci-modnij-trend.html (дата звернення 23.03.2022).

3. Мороз О. Як не стати овочем. Інструкція з виживання в інфопросторі. Х.: Віват, 2021. С.25.
4. Освіта в умовах пандемії COVID-19: Сергій Шкарлет взяв участь у Глобальній зустрічі ЮНЕСКО з освіти | Міністерство освіти і науки України: *вебсайт*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/osvita-v-umovah-pandemiyi-covid-19-sergij-shkarlet-vzyav-uchast-u-globalnij-zustrichi-yunesko-z-osviti> (дата звернення 01.02.2022).
5. 15 кращих українських проєктів з медіаграмотності: *вебсайт*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2455061-15-krasih-ukrainskih-proektiv-z-mediagramotnosti.html> (дата звернення 23.03.2022).
6. Сахневич І. А. Практикум для самостійного оволодіння основами медіакомпетентності для студентів I-IV курсів технічних спеціальностей. Івано-Франківськ: Сімік, 2011. С.8.
7. Тимків Н. Міжнародна професійна комунікація інженерів-нафтовиків: навчально-методичний посібник / за наук. редакцією акад. Н. Г. Ничкало. К.: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2020. С.18.
8. Bertrand N. White House says Russian invasion of Ukraine remains ‘imminent’: *web-site*. <https://kvia.com/your-voice-your-vote/politics/cnn-us-politics/2022/01/25/white-house-says-russian-invasion-of-ukraine-remains-imminent/> (дата звернення 20.02.2022).

REFERENCES

1. Konzeptsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) – MediaSapiens. (detector.media): *web-site*. Retrieved from: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/> [in Ukrainian].
2. Mediaosvita v Ukraini: vymoha chasu chy modnyi trend? (ukrinform.ua) [Media education in Ukraine: time requirement or a modern trend? (ukrinform.ua)]: *web-site*. Retrieved from: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3139492-mediaosvita-v-ukraini-vimoga-casu-ci-modnij-trend.html [in Ukrainian].
3. Moroz O. Yak ne staty ovochem. Instruksiiia z vyzhyvannia v infoprostori [How not to become a vegetable. The instruction how to survive in media space]. Ch.: Vivat, 2021. P.25. [in Ukrainian].
4. Osvita v umovakh pandemiyi COVID-19: Serhii Shkarlet vziav uchast u Globalnii zustrichi UNESCO z osvity/ Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Education in the condition of COVID-19 pandemic: Serhii Shkarlet took part in the Global meeting UNESCO in education / Ministry of Education and Science of Ukraine]: *web-site*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/osvita-v-umovah-pandemiyi-covid-19-sergij-shkarlet-vzyav-uchast-u-globalnij-zustrichi-yunesko-z-osviti> [in Ukrainian].
5. 15 kraschychkh ukrainskykh proektiv z mediahramotnosti [15 best Ukrainian projects in media literacy]: *web-site*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2455061-15-krasih-ukrainskih-proektiv-z-mediagramotnosti.html> [in Ukrainian].
6. Sakhnevych I. Practycum dlia samostiinoho ovolodinnia osnovamy mediakompetentnosti dlia studentiv I-IV kursiv technichnykh spezialnostei [Practical course for self-mastery of the basics of media literacy for I-IV-year students of technical specialties]. Ivano-Frankivsk, Simik, 2011. P.8. [in Ukrainian].
7. Tymkiv N. Mizhnarodna profesiina komunikatsia inzheneriv-naftovykiv: navchalno-metodychnyi pisibnyk / za nauk.red. acad. N. H. Nychkalo. [International professional communication of engineers in oil and gas industry]. Kyiv, Vyd-voTOV “Yurka Lubchenka”, 2020. P. 18. [in Ukrainian].
8. Bertrand N. White House says Russian invasion of Ukraine remains ‘imminent’: *web-site*. Retrieved from: <https://kvia.com/your-voice-your-vote/politics/cnn-us-politics/2022/01/25/white-house-says-russian-invasion-of-ukraine-remains-imminent/>